LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

O‘ZBEKISTONDA XALQARO MOLIYA MARKAZINI TASHKIL ETISHNING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI (PF-48-SON FARMON MISOLIDA)

Xalikov Muxriddin Sadulla uli

Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik bo‘limi uslubchisi

Elektron pochta: xalikov.m95@gmail.com

Annotatsiya. *Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 30-martdagi PF-48-son Farmoni bilan tashkil etilgan Toshkent xalqaro moliya markazining (TXMM) huquqiy asoslari, boshqaruv tuzilmasi va maxsus huquqiy rejimi tahlil qilinadi. Farmon qoidalari keyinchalik qabul qilingan “Toshkent xalqaro moliya markazi to‘g‘risida”gi O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun bilan solishtiriladi. Angliya va Uels umumiy huquqining qo‘llanilishi, Toshkent xalqaro tijorat sudining vakolatlari, soliq va bojxona imtiyozlari hamda investitsiyalarni himoya qilish kafolatlari yoritiladi. Dubay, Abu-Dabi, Doha va Ostona xalqaro moliya markazlari tajribasiga bag‘ishlangan ilmiy nashrlar asosida TXMM modelining ustun jihatlari va ehtimoliy xavf-xatarlari baholanadi. Maqola oxirida huquqiy muhitni takomillashtirishga oid takliflar beriladi.*

Kalit so‘zlar: *xalqaro moliya markazi, maxsus huquqiy rejim, umumiy huquq, xalqaro tijorat sudi, huquqiy transplantatsiya, investitsiyalarni himoya qilish, Toshkent, Ostona.*

КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СОЗДАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ФИНАНСОВОГО ЦЕНТРА В УЗБЕКИСТАНЕ (НА ПРИМЕРЕ УКАЗА № УП-48)

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Халиков Мухриддин Садулла улы
Методист отдела международного сотрудничества Ташкентского государственного юридического университета
Электронная почта: xalikov.m95@gmail.com

Аннотация. В статье анализируются правовые основы, структура управления и специальный правовой режим Ташкентского международного финансового центра (ТМФЦ), созданного Указом Президента Республики Узбекистан от 30 марта 2026 года № УП-48. Положения Указа сопоставляются с принятым впоследствии Конституционным законом «О Ташкентском международном финансовом центре» № ЗРУ-1158. Освещаются применение общего права Англии и Уэльса, полномочия Ташкентского международного коммерческого суда, налоговые и таможенные льготы, а также гарантии защиты инвестиций. На основе научных публикаций об опыте международных финансовых центров Дубая, Абу-Даби, Дохи и Астаны оцениваются сильные стороны модели ТМФЦ и возможные риски. В завершение статьи предлагаются рекомендации по совершенствованию правовой среды.

Ключевые слова: международный финансовый центр, специальный правовой режим, общее право, международный коммерческий суд, правовая трансплантация, защита инвестиций, Ташкент, Астана.

CONSTITUTIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF ESTABLISHING AN INTERNATIONAL FINANCIAL CENTRE IN UZBEKISTAN (THE CASE OF DECREE NO. PF-48)

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Khalikov Mukhriddin Sadulla uli
Methodologist, International Cooperation Department, Tashkent State University of Law
E-mail: xalikov.m95@gmail.com

Abstract. The article analyses the legal framework of the Tashkent International Financial Centre (TIFC), established by Presidential Decree No. PF-48 of 30 March 2026 and entrenched by Constitutional Law No. O‘RQ-1158. It examines the application of the common law and equity of England and Wales, the Tashkent International Commercial Court, the tax and customs regime and investor protection guarantees, and compares the model with the DIFC, ADGM, QFC and AIFC on the basis of academic literature. The article concludes with recommendations for ensuring legal certainty and effective coordination with the national legal system.

Keywords: international financial centre, special legal regime, common law, international commercial court, legal transplant, investment protection, Tashkent, Astana.

KIRISH. So‘nggi yigirma yil ichida bir qator davlatlar o‘z iqtisodiyotiga xorijiy kapitalni jalb qilish uchun milliy huquq tizimidan ajralib turuvchi maxsus yurisdiksiyalar yaratdi. Bunday yurisdiksiyalarda odatda ingliz umumiy huquqi yoki shunga yaqin xalqaro standartlar qo‘llaniladi, ish yuritish ingliz tilida olib boriladi va nizolarni mustaqil sud hamda arbitraj hal etadi [4]. Dubay, Doha va Abu-Dabidagi markazlardan keyin bu yo‘lni Qozog‘iston Ostona xalqaro moliya markazi (AIFC) orqali bosib o‘tdi. Kenzhaliyev ta’kidlaganidek, Qozog‘iston umumiy huquqqa asoslangan sudni tashkil etgan yagona postsovet davlati bo‘lib,

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

qo‘shni O‘zbekiston va Qirg‘iziston ham shunga o‘xshash markazlarni yaratish jarayonida turibdi [4].

O‘zbekistonda bu jarayon 2026-yilda yuridik shaklga kirdi. 2026-yil 25-martda Prezidentga Toshkent xalqaro moliya markazi, “Enterprise Uzbekistan” raqamli markazi va islomiy bank xizmatlari rivoji bo‘yicha taqdimot o‘tkazildi [18], 30-martda esa PF-48-son Farmon imzolandi [1]. Farmonda nazarda tutilgan maxsus huquqiy rejim iyul oyida “Toshkent xalqaro moliya markazi to‘g‘risida”gi O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun bilan mustahkamlandi [2; 10].

Maqolaning maqsadi TXMMning huquqiy rejimini rasmiy hujjatlar va ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilish, uning xorijiy analoglardan farqli va o‘xshash jihatlarini aniqlash hamda amaliyotda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan huquqiy muammolarni ko‘rsatishdir.

ASOSIY QISM (MUHOKAMA VA NATIJA). Adabiyotlar tahlili. 1. Xalqaro moliya markazlari: nazariy asoslar va xorijiy tajriba. Adabiyotlarda bunday zonalar “huquqiy anklav” yoki “yurisdiksiya ichidagi yurisdiksiya” deb ataladi [4; 5; 6]. Dubay xalqaro moliya markazi (DIFC) va Qatar moliya markazi (QFC) 2000-yillarning boshida yaratilgan bo‘lib, keyinchalik Abu-Dabi global bozori (ADGM) va AIFC uchun namuna bo‘ldi; ularning barchasi umumiy huquq asosida ishlaydi [4]. Huang va hammualliflar Dubay, Abu-Dabi, Doha va Ostonadagi markazlarni ingliz tijorat huquqining boshqa huquqiy muhitga ko‘chirilishining to‘rt holati sifatida o‘rganib, ular milliy fuqarolik huquqi va islom an’analariga qaramay umumiy huquqqa asoslangan tartibni qabul qilganini ko‘rsatadi [8].

AIFC tajribasi TXMM uchun eng yaqin namunadir. Uning huquqiy asosini 2015-yil 7-dekabrda qabul qilingan Konstitutsiyaviy statut tashkil etadi [3];

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Qozog‘iston 2017-yil martida Konstitutsiyasiga ham maxsus huquqiy rejimga imkon beruvchi o‘zgartirish kiritgan, markaz esa 2018-yil 5-iyulda ishga tushgan [23]. Yeung va hammualliflarning fikricha, AIFC asosan DIFC tomonidan ishlab chiqilgan institutsional modelga tayangan [7]. AIFCning boshqaruv tuzilmasiga Boshqaruv kengashi, Gubernator, AIFC Ma’muriyati, Ostona moliya xizmatlari qo‘mitasi, Xalqaro arbitraj markazi va sud kiradi [4].

AIFC tajribasi faqat muvaffaqiyatlarni emas, muammolarni ham ko‘rsatadi. Kenzhaliyev Fors ko‘rfazi davlatlari va Qozog‘iston huquq tizimlari o‘rtasida muhim farqlar borligini, fuqarolik huquqi tizimi ichida umumiy huquq yurisdiksiyasining yaratilishi qonunchilikda sezilarli nomuvofiqliklarga va yuridik jamoatchilik tomonidan tanqidga olib kelganini qayd etadi. Hatto “ikra-sud” (caviar-court) tanqidi ham bildirilgan: davlat mablag‘lari boshqa sud tizimiga emas, imtiyozli sudga sarflanayotgani ko‘rsatilgan [4]. Shunga qaramay, muallif AIFC va uning sudi postsovet mintaqasi uchun nizolarni hal etish markaziga aylanishi mumkinligini ham tan oladi [4]. Baimoldayeva va Zia-Ud-Din esa bunday sudning, ayniqsa yosh sudlar uchun, muvaffaqiyati uning mezbon davlatning mahalliy sudlari bilan yaxshi munosabat o‘rnata olishiga bog‘liqligini ta’kidlaydi [9]. Bantekas fikricha, xalqaro tijorat sudlarining ko‘payishi yuridik xizmatlardan tushumni oshirish hamda huquqiy tartibga bo‘lgan ishonchni mustahkamlab, investorlar ishonchini jalb qilishga qaratilgan [5].

1-jadvalda AIFC va TXMMning asosiy huquqiy parametrlari taqqoslangan.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

1-jadval

AIFC va TXMMning asosiy huquqiy parametrlari (muallif tomonidan ochiq manbalar asosida tuzilgan)

Ko‘rsatkich	AIFC (Qozog‘iston)	TXMM (O‘zbekiston)
Asosiy hujjatlar	Konstitutsiyaviy statut (2015); Konstitutsiyaga o‘zgartirish (2017) [3; 23]	PF-48-son Farmon (30.03.2026); O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun (13.07.2026) [1; 2]
Faoliyat boshlanishi	2018-yil 5-iyul [23]	Faollashtirish Kengash qarori va Prezident tasdig‘idan so‘ng; matbuot xabarlariga ko‘ra 2027-yil ko‘zda tutilgan [10; 21]
Qo‘llanila digan huquq	Umumiy huquq asosidagi AIFC aktlari; Angliya va Uels huquqi subsidiar [23]	Konstitutsiya, Qonun, Prezident aktlari, Markaz qarorlari; zarur hollarda Angliya va Uels umumiy huquqi va adolat tamoyillari [10]
Sud	AIFC sudi va Xalqaro arbitraj markazi [4]	Toshkent xalqaro tijorat sudi (birinchi instansiya va apellyatsiya) [1; 10]
Soliq	2066-yil 1-	2076-yil 1-yanvargacha

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Ko‘rsatkich	AIFC (Qozog‘iston)	TXMM (O‘zbekiston)
imtiyozlari muddati	yanvargacha [23]	[10; 11]

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda huquqiy-qiyosiy, tizimli va hujjatlarni tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Muhim izoh: Markaz hali to‘liq faoliyat boshlagani yo‘q, shuning uchun amaliyotga oid xulosalar taxminiy xususiyatga ega.

Natijalar. 2. TXMMni tashkil etishning normativ-huquqiy asoslari. 2.1. PF-48-son Farmon. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 30-martdagi PF-48-son “Toshkent xalqaro moliya markazini tashkil etish to‘g‘risida”gi Farmoni TXMMni va uning tarkibida Toshkent xalqaro tijorat sudini tashkil etdi [1; 13]. Rasmiy xabarlarga ko‘ra, Farmonning asosiy maqsadlari xalqaro tan olingan huquqiy standartlarga asoslangan ishonchli yurisdiksiya yaratish orqali uzoq muddatli xorijiy to‘g‘ridan-to‘g‘ri va portfel investitsiyalarni jalb qilish hamda O‘zbekistonni mintaqaviy moliya markaziga aylantirish va global moliya tizimi bilan integratsiyani ta’minlashdan iborat [12].

Farmon bilan TXMMning asosiy vazifalari, Markaz Kengashining tarkibi, boshqaruv organlarining tuzilmasi va hududining chegaralari tasdiqlandi [12]. Markaz Tashkent City majmuasining Islom Karimov shohko‘chasi, Yangi Toshkent tor ko‘chasi va O‘qchi ko‘chasi oralig‘idagi hududni egallaydi; Markaz hududidagi binolar boshqaruv organlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri shartnoma asosida ijaraga beriladi, ular esa ularni Markaz ishtirokchilariga subijaraga topshiradi [13].

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Dastlabki bosqichda Tiklanish va taraqqiyot jamg‘armasi 2026-yilda Markaz faoliyatiga 20 mln AQSH dollari miqdorida grant ajratadi [13; 19].

Markaz hududida moliya, investitsiya va bank faoliyati, sug‘urta, raqamli (kripto) aktivlar, qimmatli qog‘ozlar, to‘lov tizimlari, islomiy va “yashil” moliya, moliyaviy texnologiyalar, shuningdek auditorlik, konsalting va yuridik xizmatlar ko‘rsatishga ruxsat beriladi [12]. Faoliyat Prezident boshchiligidagi Kengash tomonidan boshqariladi; Kengash tarkibiga hukumat vakillari bilan bir qatorda xalqaro moliya markazlari, kapital bozorlari va bank ishi bo‘yicha uch nafar mustaqil ekspert ham kiradi [13].

2.2. O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun. Farmonda ko‘zda tutilgan maxsus huquqiy rejim Konstitutsiyaviy Qonun bilan belgilanishi kerak edi [12]. Dastlab Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi qonun loyihasini ommaviy muhokamaga qo‘ydi (takliflar 2026-yil 16-aprelgacha qabul qilindi) [17; 20]. Hujjat 2026-yil 1-iyulda Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilindi va 9-iyulda Senat tomonidan ma’qullandi [10]. 34 moddadan iborat O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun Markazning alohida hudud sifatidagi maqomini va uning hududida amal qiladigan maxsus huquqiy rejimni belgilaydi [10]. Ayrim xabarlarda Qonun 10-iyulda imzolangani ko‘rsatilgan [14], biroq uning rasmiy sanasi 2026-yil 13-iyul bo‘lib, Qonun 25-iyuldan kuchga kirgan [2].

Markaz hududining dastlabki chegaralari belgilangan bo‘lib, faoliyat boshlangandan keyin bu hududning qisqartirilishiga yo‘l qo‘yilmaydi [10]. Maxsus rejimning Konstitutsiyaviy Qonun darajasida mustahkamlanishi Qozog‘istondagi Konstitutsiyaviy statut yondashuviga yaqin bo‘lib, huquqiy barqarorlikni oshiradigan omil sifatida baholanishi mumkin.

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

3. Maxsus huquqiy rejimning mazmuni. 3.1. Qo‘llaniladigan huquq iyerarxiyasi. O‘RQ-1158-son Qonunning 8-moddasi Markaz hududida amal qiladigan huquq manbalarining ustuvorlik tartibini belgilaydi: O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, ushbu Konstitutsiyaviy Qonun, Prezidentning tegishli farmonlari va qarorlari, Markaz qarorlari hamda zarur hollarda va ularga zid bo‘lmagan taqdirda Angliya va Uelsning umumiy huquqi va adolat prinsiplari [10]. Qaysi ingliz qonunchilik hujjatlari, qaysi sana holatiga ko‘ra va qanday o‘zgartirishlar bilan qo‘llanilishini Markaz Kengashi alohida qaror bilan belgilaydi; milliy qonunchilik esa faqat Markaz yurisdiksiyasiga kirmaydigan masalalarda amal qiladi [10].

Shuni alohida ta’kidlash kerakki, bu O‘zbekistonning butun huquq tizimi o‘zgartirilishini anglatmaydi: maxsus tartib faqat Markaz hududi va uning vakolat doirasidagi munosabatlarga tatbiq etiladi [11]. Bu “huquqiy anklav” modelining mohiyatiga mos keladi [4; 5].

3.2. Markaz organlarining normativ vakolati. Markaz boshqaruv organlariga fuqarolik, korporativ, tijorat, moliya, bank, soliq, davlat xaridlari, mehnat huquqi va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish sohalarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni mustaqil qabul qilish huquqi berilgan [12; 16]. Qonunga ko‘ra, Markaz organlari protsessual munosabatlar bo‘yicha ham majburiy kuchga ega qarorlar qabul qilishi mumkin [10]. Bundan tashqari, Markaz boshqa xalqaro moliya markazlarining ilg‘or tajribasi, tamoyillari, standartlari va qoidalarining to‘g‘ridan-to‘g‘ri amal qilishini belgilash huquqiga ega [12]. Bu vakolat Dentons tahlilchilarining qayd etishicha, Markazga boshqa xalqaro moliya markazlari bilan ikki tomonlama rezidentlik va tartibga solish bo‘yicha axborot almashinuvi to‘g‘risida kelishuvlar tuzish imkonini ham beradi [15].

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

3.3. Investitsiyalarni himoya qilish kafolatlari. Qonunning 6-moddasi investorlar uchun kuchli kafolatni mustahkamlaydi: Markaz ishtirokchilarining mablag‘lari, aktivlari va mol-mulki musodara, natsionalizatsiya, ekspropriatsiya qilinishi, sekvestr qilinishi yoki muzlatilishiga yo‘l qo‘yilmaydi. Istisno faqat Toshkent xalqaro tijorat sudining majburiy kuchga ega qarorlari hamda jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurash, sanksiyalar va bankrotlik to‘g‘risidagi qonunchilik doirasidagi cheklovlar uchun nazarda tutilgan. Markaz hududidan tashqaridagi davlat organlarining hujjatlari bu himoyani kamaytira olmaydi, chunki bunday hujjat Markaz hududida yuridik kuchga ega bo‘lmaydi [10]. Bundan tashqari, kapital va daromadni cheklovlarsiz repatriatsiya qilish, shartnomalarda belgilangan xorijiy valyutada (ayrim hollarda kriptoaktivlarda) majburiyatlarni bajarish huquqi kafolatlanadi [11].

3.4. Til va kadrlar rejimi. Qonunning 30-moddasiga ko‘ra, ingliz tili Markazning rasmiy tili hisoblanadi; Markaz qarorlari ingliz tilida qabul qilinadi va e’lon qilinadi, inglizcha matn bilan tarjima o‘rtasida tafovut bo‘lsa, inglizcha matn ustuvor bo‘ladi, sud ishlari ham ingliz tilida yuritiladi [10]. Xorijiy fuqarolar kirish vizasini xalqaro aeroportga yetib kelgandan keyin ham olishi mumkin, Markaz shaxslari esa besh yilgacha muddatga viza olishi mumkin; xorijiy xodimlar mehnat faoliyati tasdiqnomasi va mehnat ruxsatnomasini olish majburiyatidan ozod qilingan. Shuningdek, belgilangan hajmda investitsiya kiritgan jismoniy shaxslar va ularning oila a’zolari uchun investitsion soliq rezidentligi dasturi joriy etilgan [10].

4. Toshkent xalqaro tijorat sudi va nizolarni hal etish. Toshkent xalqaro tijorat sudi (TXTS) Markazning sud organi sifatida moliyaviy, ma’muriy va ish yuritish mustaqilligiga ega bo‘lib, birinchi instansiya sudi va apellyatsiya sudidan

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

iborat [10]. Sud milliy sud tizimidan alohida, mustaqil sud organi sifatida belgilangan [16]. Sud Markaz faoliyati bilan bog‘liq nizolarni, shuningdek taraflar uning yurisdiksiyasini tanlagan shartnomalardan kelib chiqadigan nizolarni ko‘rib chiqadi; qarorlar taraflar uchun majburiy bo‘lib, O‘zbekiston sud tizimidagi sud qarorlari uchun belgilangan tartibda ijro etiladi [11; 18].

Sud tarkibi bo‘yicha muhim jihatlar: har qanday davlat fuqarosi sudya bo‘lishi mumkin; Bosh sudya va sudyalar Prezident tomonidan tayinlanadi; sud jinoyat va ma’muriy huquqbuzarlik ishlarini ko‘rmaydi [10]. Qonunning 14-moddasi alohida mexanizm joriy etgan: valyuta, bojxona, soliq, raqobat va kriptoaktivlar sohasidagi qoidabuzarliklar mohiyatan tijorat nizosi hisoblansa, avvalo Markaz yurisdiksiyasi doirasidagi fuqarolik-huquqiy va ma’muriy choralar qo‘llaniladi va ish materiallari jinoyat ishini qo‘zg‘atish uchun milliy organlarga yuborilmaydi [10].

Sudning mustaqilligi va obro‘si xalqaro tajribada ko‘p jihatdan uning tarkibi bilan belgilanadi. Masalan, Bantekas AIFC sudining huquqiy asoslari Fors ko‘rfazi davlatlari an’anasida qurilganini va u Buyuk Britaniyaning sobiq oliy sudyalarini jalb qilganini ta’kidlaydi [5]. Prezident chiqargan e’lonlarda TXTS xorijiy sudyalar va xalqaro ekspertlar bilan ta’minlanishi aytilgan [22]. Bu yondashuv TXMM sudining dastlabki ishonchliligi uchun muhim omil bo‘lishi mumkin.

5. Soliq, bojxona, viza va mehnat rejimi. TXMM investorlarni jalb qilishning asosiy vositalaridan biri sifatida uzoq muddatli soliq va bojxona imtiyozlarini nazarda tutadi. Farmonga ko‘ra, soliq imtiyozlari 2076-yil 1-yanvargacha amal qiladi [11]. Markaz organlari va ishtirokchilarining Markaz hududida ko‘rsatilgan xizmatlardan olgan daromadlari foyda solig‘i va ijtimoiy soliqdan ozod qilinadi; raqamli yoki kriptoaktivlar birjalari uchun ayrim istisnolar

mavjud [11]. Qonunga ko‘ra, malakali ishtirokchi Markazda yetarli iqtisodiy mohiyatga ega bo‘lishi va daromadni aynan moliyaviy xizmatlardan olishi shart [10].

Markaz organlari va ishtirokchilari tomonidan chet el fuqarolariga va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarga to‘lanadigan mehnat daromadlari jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘idan ozod qilinadi; O‘zbekiston soliq rezidenti bo‘lgan jismoniy shaxslarning Markaz organlari va ishtirokchilaridan mehnat yoki fuqarolik-huquqiy shartnomalar asosida oladigan mehnat daromadlariga 7 foizlik stavka qo‘llanadi [11]. Markaz organlari tasarrufidagi obyektlar mol-mulk va yer soliqlaridan ozod etiladi, Markaz hududida foydalanish uchun olib kiriladigan tovarlarga bojxona to‘lovlari undirilmaydi [11; 19]. Farmonda ko‘rsatilgan xizmatlar qo‘shilgan qiymat solig‘idan ham ozod qilinadi [11; 13].

Umuman, Markazda Soliq kodeksi normalari faqat Qonunda yoki Markaz qarorlarida to‘g‘ridan-to‘g‘ri nazarda tutilgan hollarda qo‘llanadi [10]. Qozog‘istonda bu muddat 2066-yilgacha belgilangan, ya’ni TXMM uchun nazarda tutilgan 2076-yil AIFC muddatidan o‘n yil uzoqroq [11; 23]. Bu muddat investor uchun barqarorlik signalini beradi, ammo imtiyozlarning amaliy samarasi ularning aniq va shaffof qo‘llanilishiga bog‘liq bo‘ladi.

6. Faollashtirish tartibi va kutilayotgan natijalar. Qonunga ko‘ra, Markaz organlari Qonun kuchga kirganidan keyin o‘n ikki oy ichida faoliyat uchun zarur qarorlarni qabul qilishi lozim; Kengash bu muddatni olti oygacha uzaytirishi mumkin. Kengashning Markazni faoliyatni boshlashga tayyor deb topish to‘g‘risidagi qarori Prezident tomonidan tasdiqlangandan keyin Markaz qarorda ko‘rsatilgan sanadan boshlab faollashtirilgan hisoblanadi [10; 17]. O‘tish davrida

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

milliy litsenziyaga ega moliya tashkilotlari qo‘shimcha ariza talab qilinmagan holda Markaz hududida o‘z litsenziyasi doirasidagi xizmatlarni ko‘rsatishi mumkin: buning uchun oltmish kun ichida sho‘ba kompaniya yoki filialni Markaz organida ro‘yxatdan o‘tkazish kifoya [10].

Matbuot xabarlariga ko‘ra, Prezident Administratsiyasi rahbari va TXMMning boshqaruvchi direktori Saida Mirziyoyeva Nyu-Yorkda BlackRock rahbariyati bilan Markazni 2027-yilda ishga tushirish masalasini muhokama qilgan [21]. Rasmiy prognozlarga ko‘ra, Markaz 2030-yilgacha iqtisodiyotga qo‘shimcha 20–25 mlrd AQSH dollari investitsiya jalb qilish vositasiga aylanishi, yillik YaIM o‘sishiga 1 foizgacha qo‘shimcha hissa qo‘shishi, 15 mingtagacha yuqori malakali ish o‘rni yaratishi va 10 mingga yaqin mutaxassisning malakasini oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda [11; 18]. Bu ko‘rsatkichlar prognoz xususiyatiga ega bo‘lib, ularning amalga oshishi hujjatlar sifatiga, sud va tartibga soluvchi institutlarning mustaqilligiga hamda investorlar ishonchiga bog‘liq [11].

Muhokama. 7. TXMM modelining muammoli jihatlari va xavf-xatarlari. Quyidagi xulosalar muallifning ochiq manbalar va ilmiy adabiyotlar asosidagi tahliliga tayanadi.

Birinchidan, milliy huquq tizimi bilan o‘zaro ta’sir masalasi. AIFC tajribasi shuni ko‘rsatadiki, fuqarolik huquqi tizimida umumiy huquq anklavini yaratish qonunchilikda nomuvofiqliklar va yuridik jamoatchilik tanqidini keltirib chiqarishi mumkin [4]. O‘zbekistonda Qonunning 14-moddasidagi mexanizm (ayrim huquqbuzarliklarni tijorat nizosi sifatida avvalo Markaz doirasida hal qilish) milliy nazorat organlari vakolati bilan chegaralanishini aniq belgilash va amaliyotda izchil qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Ikkinchidan, sud mustaqilligi. Bosh sudya va sudyalar Prezident tomonidan tayinlanadi, Kengash esa Prezident raisligida ishlaydi [10; 13]. Qonun sudga moliyaviy, ma'muriy va ish yuritish mustaqilligini beradi [10], biroq xalqaro investor ishonchi, ko'p jihatdan, tayinlash tartibining shaffofligi, sudyalar tarkibining xalqaro obro'si va qarorlarning e'lon qilinishi kabi amaliy omillarga bog'liq bo'ladi. Bu fikr Baimoldayeva va Zia-Ud-Dinning mezbon davlat sudlari bilan munosabatlarning ahamiyati haqidagi xulosalari bilan ham mos keladi [9].

Uchinchidan, qo'llaniladigan ingliz huquqi doirasining aniqligi. Qaysi ingliz qonunchilik hujjatlari, qaysi sana holatida va qanday o'zgartirishlar bilan qo'llanishini Kengash belgilaydi [10]. Bu moslashuvchanlik beradi, lekin investor uchun huquqiy aniqlik masalasini ham tug'diradi: agar ro'yxat va o'zgartirishlar o'z vaqtida, ingliz tilida va ochiq e'lon qilinmasa, "tanish huquq" ustunligi qisman yo'qoladi.

To'rtinchidan, institutsional chegaralar. Matbuot tahlillarida yangi Markaz va mavjud Toshkent fond birjasi o'rtasidagi o'zaro munosabat hali aniq emasligi qayd etilgan; shuningdek, Markaz institutsional bitimlar platformasi bo'lib qoladimi yoki chakana investorlarga ham keng imkoniyat beradimi, bu ularning qanday farqlanishiga bog'liq [21].

Beshinchidan, kadrlar va bilim bazasi. Markaz 10 ming atrofida mutaxassisning malakasini oshirishni ko'zda tutgan [18]. Umumiy huquq tizimida ishlash ko'nikmasiga ega yuristlar, auditorlar va tartibga soluvchi xodimlarni tayyorlash uchun oliy ta'lim muassasalari dasturlarini yangilash zaruriyati yuzaga keladi.

Oltinchidan, iqtisodiy prognozlarning shartliligi. Rasmiy ko'rsatkichlar (20–25 mlrd dollar investitsiya, 1 foiz qo'shimcha o'sish) prognoz xarakteriga ega

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

bo‘lib, ularni mustaqil tahlillar bilan tekshirish uchun Markaz faoliyat boshlagandan keyin ma’lumotlar ochiq e’lon qilinishi lozim [11].

XULOSA VA TAKLIFLAR. Tahlil TXMM modeli Dubay, Abu-Dabi va Ostona tajribasidan olingan eng muhim elementlarni, ya’ni umumiy huquq, mustaqil sud, mustaqil moliyaviy tartibga soluvchi, ingliz tili va uzoq muddatli soliq imtiyozlarini o‘zida jamlaganini ko‘rsatadi. PF-48-son Farmon asosiy parametrlarni belgilagan bo‘lsa, O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonun ularni yuqori yuridik kuchga ega hujjat bilan mustahkamladi. Imtiyoz muddatining 2076-yilgacha belgilanishi (AIFCda 2066-yil) loyihaning uzoq muddatli xarakterini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, xorijiy tajriba muvaffaqiyat faqat qonun matniga emas, amaliyotga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Quyidagi takliflar tavsiya etiladi:

1. Markaz Kengashi tomonidan qo‘llaniladigan ingliz qonunchilik hujjatlari ro‘yxati, ular qaysi sana holatida va qanday o‘zgartirishlar bilan qo‘llanishi ochiq va ingliz tilida e’lon qilinishi.

2. Qonunning 14-moddasi bo‘yicha Markaz organlari va milliy nazorat organlari o‘rtasida hamkorlik va yurisdiksiyani chegaralash tartibini aniq belgilaydigan yo‘riqnoma ishlab chiqish.

3. Sudyalarni tanlash va tayinlash mezonlarini, TXTS qarorlarini (maxfiy ma’lumotlarsiz) e’lon qilish tartibini ochiq mexanizm sifatida mustahkamlash.

4. TXMM va Toshkent fond birjasi o‘rtasidagi vazifalar taqsimotini aniqlashtirish.

5. Oliy yuridik ta’lim muassasalarida umumiy huquq, moliya huquqi va xalqaro tijorat arbitraji bo‘yicha dasturlarni kengaytirish.

6. Markaz faoliyat boshlagandan so‘ng investitsiya hajmi, ish o‘rinlari va YaIMga ta’sirni yillik ochiq hisobotlar orqali baholash.

TXMM tajribasi yuridik fan uchun ham yangi tadqiqot yo‘nalishlarini ochadi: umumiy huquq anklavining milliy fuqarolik huquqi tizimi bilan nisbati, Markaz sudi qarorlarining ijrosi va xalqaro tan olinishi, shuningdek soliq imtiyozlarining amaliy samaradorligi masalalari kelgusida alohida tadqiqotlarni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 30-martdagi PF-48-son “Toshkent xalqaro moliya markazini tashkil etish to‘g‘risida”gi Farmoni. https://lex.uz/uz/docs/-8103316

2. O‘zbekiston Respublikasining 2026-yil 13-iyuldagi “Toshkent xalqaro moliya markazi to‘g‘risida”gi O‘RQ-1158-son Konstitutsiyaviy Qonuni. https://lex.uz/uz/pdfs/-8323797

3. Qozog‘iston Respublikasining 2015-yil 7-dekabrdagi 438-V ZRK-son “Ostona xalqaro moliya markazi to‘g‘risida”gi Konstitutsiyaviy statuti.

4. Kenzhaliyev, M. Perspectives of the Court of the Astana International Financial Centre: Potential to Transform the Central Asian Legal Landscape. Asian Journal of Comparative Law. Cambridge University Press, 2024.

5. Bantekas, I. The Rise of Transnational Commercial Courts: The Astana International Financial Centre Court. Pace International Law Review. 2020; 33:1.

6. Zambrana-Tevar, N. The Court of the Astana International Financial Center in the Wake of Its Predecessors. Erasmus Law Review. 2019; 12(1):122–135. DOI: 10.5553/ELR.000125.

7. Yeung, H., Huang, F., Bekmurzayeva, Z., Janaidar, D. Institutional Development and the Astana International Financial Center in Kazakhstan. Washington University Global Studies Law Review. 2020; 19(1):53.

8. Huang, F., Yeung, H., Narziev, O., Kholmirzaev, U. The Rise of Distinct "Common Law" Financial Zones in Islamic Countries. Arizona Journal of International and Comparative Law. 2024; 42(1):1–43.

9. Baimoldayeva, A., Zia-Ud-Din, M. The Establishment of the Court of Astana International Financial Center (AIFC) in the Wake of its Precursors. Journal of Legal Studies "Vasile Goldiş". 2022; 29(43):19–41. DOI: 10.2478/jles-2022-0002.

10. Dilboboyev, N. Toshkent xalqaro moliya markazi to'g'risidagi Konstitutsiyaviy Qonun: alohida yurisdiksiya huquqiy asosga ega bo'ldi. Yuz.uz, 22.08.2026.

11. Ochilov, R. Toshkent xalqaro moliya markazi: yangi huquqiy rejim investorlar va mutaxassislarga qanday imkoniyatlar yaratadi? Yuz.uz, 14.07.2026.

12. Toshkent xalqaro moliyaviy xabga aylantiriladi. Norma.uz, 02.04.2026.

13. Prezident Toshkent xalqaro moliya markazi bo'yicha farmonni imzoladi. Spot.uz, 31.03.2026.

14. Prezident Toshkent xalqaro moliya markazi to'g'risidagi Konstitutsiyaviy qonunni imzoladi. Spot.uz, 11.07.2026.

15. New Financial Hub: Uzbekistan Launches the Tashkent International Financial Centre. Dentons, 29.04.2026.

16. Toshkent xalqaro moliya markazi tashkil etiladi. Anhor.uz; What will the Tashkent International Commercial Court do? Spot.uz, 03.04.2026.

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

17. Tashkent Financial Center to introduce own court, English law, tax benefits until 2076. Gazeta.uz, 15.04.2026.

18. Uzbekistan to launch international financial center and IT hub, develop Islamic banking services. Gazeta.uz, 30.03.2026.

19. Tashkent International Financial Centre to be established. Pivot.uz, 2026.

20. Draft Constitutional Law on the Tashkent International Financial Centre Published for Public Consultation. Gov.uz (Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi), 2026.

21. BlackRock participates in shaping the concept of a financial center in Tashkent. Moniq.uz, 2026.

22. Uzbekistan to establish Tashkent International Financial Centre with 50-year tax incentives and international court. Daryo.uz, 17.06.2026.

23. Part I. The Astana International Financial Centre: Legal Framework, Governance, and Registration. Unicase Law Firm, Mondaq, 12.12.2025.